

Respectul pentru valorile clasice – condiție a modernității

Acest spectacol mi-a dat două satisfacții una, ca spectator mai bătrîn decît alții. Am intrat, am participat, am trăit cu actorii, cu Shakespeare, cu ambianța favorabilă din sală, am plecat îngîndurat și mulțumit de o seară de teatru, convins că teatrul rămîne un mare instrument al cunoașterii.

O a doua satisfacție am avut-o ca profesor de literatură: de ce? Pentru că în spectacol am găsit normele, sensurile, adevărurile unei partituri shakespeariene, am găsit un spectacol în care valorile clasice sînt respectate, iar modernitatea, cum s-a mai spus, a fost strecurată subtil și integrată corect pentru a nu tulbura continuitățile. Nu s-a făcut o impietate față de opera clasică. Nu s-au făcut inovații de dragul inovației; așa cum nu putem aduce modificări Giocondei pentru a fi mai modernă, și așa cum nu schimbăm o notă în Simfonia a IX-a de Beethoven, de dragul inovației, la fel, nici în textul clasic, care a primit botezul istoriei, al timpului, nu intervenim pentru a-i dărîma sensurile.

Am regăsit în spectacol partitura shakespeariene, cîteva dintre problemele esențiale, dintre conotațiile inari ale partiturii. Mai întîi este o dramă a adevărului, a căutării adevărului, ceea ce este o componentă majoră în teatrul shakespeariene (și, dau exemplul comun, anume Hamlet, căutător al adevărului). Lear este omul care toată viața a fost mințit, iar prima dată cînd i se spune adevărul rămîne perplex, nu știe cum să reacționeze la acea replică atît de simplă și esențială: „Te iubese atît cît trebuie.”

Omul falsificat, deformat prin permanenta mințire a reacționat așa cum a reacționat absurd.

Adevărul, atît de simplu, nu-l poți afla decît prin frămîntări, prin contradicții interioare. El nu este un comprimat, un slogan, o teză propagandistică, o dogmă, el este chiar destinul uman. Am văzut apoi, în acest spectacol, o dramă a puterii, a puterii absolute, împotriva căreia istoria, civilizația nu au găsit mijloace pentru a o supune, puterea care împinge la crime, adultere etc. L-am redescoperit și în aceasta pe Shakespeare ca mare dramaturg al puterii sub toate ipostazele sale, **al nevoii de putere care trece peste orice.**

Am descoperit și o dramă a regenerării, alături de sentimentul provocat de apocalips. Aveni în față o ignorare totală a legilor naturale elementare: crime, trădări, lupte fratricide, iar Lear sfîrșește ca om într-o apoteoză a liniștii sinonimă cu iluminarea. Acesta este unul dintre marile sensuri etice ale operei, ideea că ne-am născut nu numai pentru dănațiune, ci și pentru eliberare.

O interesantă problemă ridică ideea regizorală a comunicării nebuniei. Există o nebunie profesată, inteligentă (Bufonul),

Ceea ce m-a interesat a fost descoperirea vieții psihospirituale a personajelor.

Eu consider Regele Lear o tragedie a iluminării. Procesul cunoașterii se realizează prin revelații, nu logic.

Intîlnirea cu acest text a fost foarte grea și foarte dură pentru fiecare dintre noi. A solicitat găsirea unor mijloace de expresie care să sugereze mereu; ne-a interesat, în toate repetițiile, nu ceea ce personajele arătau, ci să reușim să sugerăm ceea ce ele ascundeau.

Am considerat că personajele nu

trebuie stabilizate de către regizor pe o traiectorie fixă. Nu se poate crea un personaj shakespeariene fără participarea creatoare a actorului.

Sigur că n-am beneficiat de o distribuție ideală: nici nu există așa ceva. M-am bucurat însă că o echipă de creatori s-a angajat în munca de descoperire a lui Shakespeare. N-am vrut un spectacol-demonstrație, ci o reprezentare polisemantică. Nu efecte demonstrativ-scenice, ci o viață spirituală a personajelor.

Mircea MARIN

o nebunie privată, din abnegație și devotament (Edgar), și o nebunie din disperare și putere, a regelui, Fiecare cu motivațiile ei și integrate perfect într-un context specific, semnificând în planul cultural ieșirea din scolastic, din dogmă, marcând deci, pentru creator, o eliberare de sub tirania formelor și conținuturilor statice.

Convins fiind că opera dramatică, deși o citim, o recităm, nu poate avea viață decât prin puterea actorilor, consider că trupele de la Giulești îi trebuie adus un merit elogiu. Trupa s-a dovedit matură, ieșită din inerție, o trupă în care mai cu seamă nu există vedetism.

Ideea vedetismului este o idee veche, aparținând unei epoci trecute. Actorul modern este omul complet, apt pentru a primi adevăruri și apt pentru a le transmite. Venim cu încântare la acest spectacol, unde ai realmente sentimentul dialogului, al comunicării.

Pentru Corado Negreanu, acest rol constituie o veritabilă intrare în galeria actorilor de referință. Cred că este rolul victii sale, așa că are motive serioase pentru a se simți profund mulțumit, iar noi nu putem decât participa la aceasta cu recunoștință și admirație.

Ion ZAMFIRESCU

Îndrăzneala de a fi modern cu subtilitate

Primul sentiment a fost de contrarierate: spectacolul acesta, mi-am zis, nu e modern. Apoi, mi-am dat seama că de fapt primul lucru care mă șocase fusese lipsa lui de artificialitate. A fost prima impresie, pe care am receptat-o ca pe un șoc și am încercat să o conștientizez. Al doilea element pe care-l căutam cu febrilitate a fost un punct de sprijin din perspectiva căruia să pot privi textul. Căutam ideea care să-mi certifice sentimentul acela de unitate și de coerență pe care mi l-a dat spectacolul și reflectînd asupra spectacolului am descoperit brusc că am asistat la o mare îndrăzneală. Am asistat la îndrăzneala de a concepe modern, fără artificiile modernității. Sintem într-un context teatral în care aceasta este o foarte mare îndrăzneală.

Totul pornește de la hartă, de la momentul în care Lear se împarte pe sine. Convingerea mea este că el nu-și împarte numai ființa, ci, o dată cu ea, împarte și acea autoritate ce emană din puterea pe care o deține și că, în fond, traiectul pe care-l străbate în decursul piesei devine o tragedie tocmai în momentul cînd el își pierde autoritatea, mai bine zis puterea exprimată prin autoritate, cînd nu mai are forța să stăpînească lumea din jurul lui, să-i determine acțiunile. Pentru el, lumea obiectivă se confunda cu obiectele, oamenii deveniseră obiecte care se supuneau capriciilor lui. În momentul în care își pierde această autoritate, o dată cu împărțirea de sine, Lear este silit să treacă printr-un purgatoriu. Iată un argument în plus în demonstrarea viziunii moderne a spectacolului. Interesantă e și natura relației dintre Lear și însoțitorul său în purgatoriu, nebunul. Cred că nebunul aici nu mai este doar un comentator, doar un om fără destin. Cred că aici el are o funcție specifică, sugerată de acea replică a lui Lear: „Unde este nebunul meu? toată lumea doarme aici”. Părerea mea este că nebunul are o funcție de trezire activă a lui Lear, obligat de împrejurări să-și asume condiția nebuliei. El e determinat de nebun să-și descopere noi senzori care să-l facă în stare să recepteze acea lume ce nu mai era lumea lui, lumea asupra căreia el avea controlul și ale cărei mișcări le putea determina. Ironia, detașarea, sarcasmul — magistral subliniate în rolul compus de Ion Pavlescu — au, după părerea mea, funcții de trezire, pentru că în relația cu nebunul, Lear, practic, începe să se dezbare de reflexele, de automatismele de reacție, de care a fost impregnat tocmai datorită acestui rol de ființă ce exercită puterea absolută, rol jucat pînă la identificare, ceea ce-l duce la autofalsificare. Întoarcerea aceasta către o lume a inimii, de foarte multe ori subliniată în text: „MY HEART” (Inima mea) este ceea ce ne-a impresionat mai adînc. Așadar, nu trupul-simbol a tot ceea ce era forță, autoritate, coagulat pînă la anchilozare, ci ceea ce este inimă. Ne întoarcem la o lume a sentimentelor, și aici mi se pare că am găsit ideea-forță, ideea care străbate piesa și din perspectiva căreia a fost realizat acest spectacol.

În al doilea rînd mi se pare că marea forță a regizorului și a actorilor a constat în faptul că ne-a relevat un umanism de o dimensiune cosmică. Sentimentele, prin profunzimea, prin dramatismul cu care ne sînt descoperite, în cadrul unui scenariu inițialic, nu sînt pur și simplu niște sentimente omenеști, căci ele îl remodelează pe Lear. Prin ele, el accede la un nou cosmos, pe care îl uitase, de care nu fusese conștient. Or, mi se pare că, așa